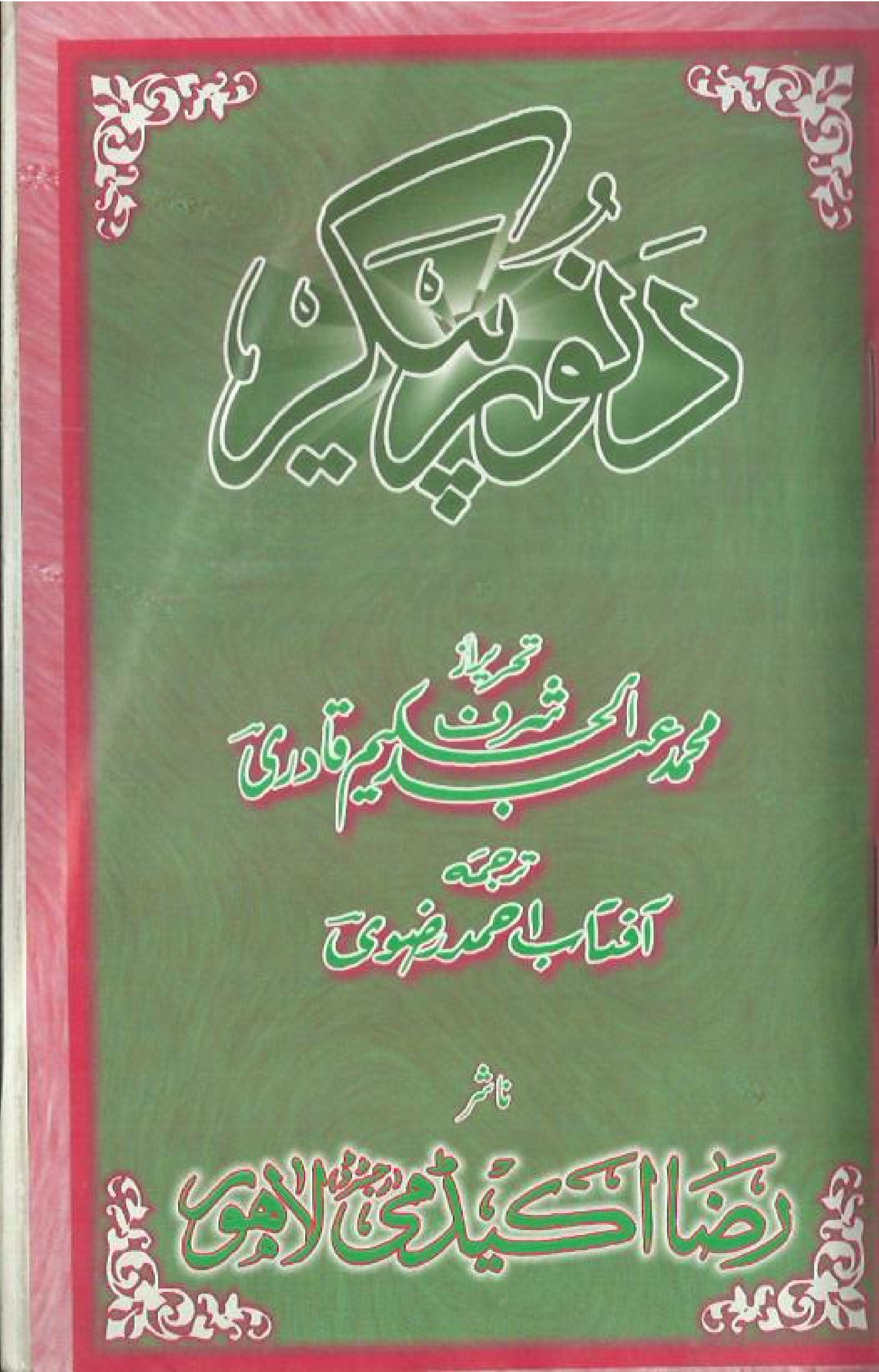

نور پیکر
تحریر
محمد عبد الحکیم شرف قادری
ترجمہ
آفتاب احمد رضوی
ناشر
رضا اکیڈمی لاہور

سلسلہ کتب ۱۹۸

کتاب: .... "دنور پیکر"

مولف: .... محمد عبدالحکیم شرف قادری

ترجمہ: .... آفتاب احمد رضوی

تعداد: ۱۱۰۰

اشاعت اول: .... ۲۴ اگست ۱۹۹۸ء

مطبع: .... احمد سجاد آرٹ پریس، لاہور فون: 7357159

ناشر: .... رضا اکیڈمی لاہور

ہدیہ: .... دعائے خیر بحق معاونین رضا اکیڈمی لاہور

نوٹ

بیرون جات کے حضرات بیس روپے کے ڈاک ٹکٹ بھیج کر طلب فرمائیں

رضا اکیڈمی (رجسٹرڈ)

محبوب روڈ۔ رضا چوک۔ مسجد رضا۔ چاہ میراں فون: 7650440

لاہور نمبر ۳۹

فہرست

پوه خبره

په دنیا کښې مختلف انسانان اوسي څوک سپین څوک تور۔ څوک ښه، بد، مسلمان غیر مسلم، جاهل او عالم، د انسان علم تدریجي دے۔ هر انسان پیدائش سره عالم یا پوه نه پیدا کیږي ښه انسان هغه دے۔ چه کله د حق خبره واوري نو سمد ستي ئې تسلیم کړي۔ خو هغه انسان ډیر بد بلکه بدترین دے۔ چه ده غوږ ونه حق اوریدلو ته کانړه سترګې ئې ړندے او عقل ئې له پوهه خالي وي.

دغه حال هغو خلقوته و رپیش دے۔ چه د نورانیت انکار کوي حالانکه قرآن او حدیث په صراحت سره د نبي کریم علیه السلام نورانیت بیان کوي۔ او سلف صالحینو دغه عقیده وه اونن هم د مسلمانانو دغه عقیده دے۔

دے باوجود هم ظلم دغه هم دے۔ چه مخالف د نور سره دلائل هم نشته او "غل چوکیدار ته بدو وائي" مصداق د فتوو مشین مخه ئې اهلسنت و جماعت طرفته دے۔ او شرک نه بکې بزے پرے کوي.

دے حقیقت نه هر سړي خبر دار دے۔ چه غل د ظلمت او تیارے په تلاش کښې ګرزي نور او په رڼا کښې دده کار نه شي۔ د دوي عقیدے نه معلومیږي چه تعلق ئې له غلو سره دے۔

د خپل محترم او مشفق استاذ حضرت علامه شیخ الحدیث جناب عبدالحکیم شرف قادري صاحب کتاب پیکر نور ترجمه مې وکړه۔ چه حق ظاهر شي او عامیان د مخالفوله حملو نه بچ شي۔

الله کریم دِ دَ حضور نبي کریم علیه الصلوٰة و السلام نورانیت په طفیل سوبږ زړونه د ایمان له نور نه منور اولري آمین۔

آفتاب احمد رضوي، مجلس دعوت اسلام، عمر مسجد، عمر پارک خدا بخش روډ
ملتان روډ لاهور، 14 جون 1998ء

" د اشعة اللمعات" جلیل القدر ترجم

استاذ حضرت علامه الحاج محمد عبدالحکیم شرف قادري مدظله، د اهل سنت و جماعت یو نامور علمي شخصیت دے۔ چه دهغه تحقیقي، فني او تاریخي کا وشونه مثالي دي۔ ډیر وسیع القلب، زیات مخلص، مهمان نواز او شفیق ترین انسان دے۔ دسنیت تحریري خلاء پر کولو د پاره له ډیر و خته قلمي جهاد کښې مصروف د فخرنه ډ کې کارنامې سرته رسوي۔ د تبلیغ هره شعبه په دوئ ناز کوي۔ تحریر، تقریر، تدریس کښې د سیرت تعمیر، کردار سازي د اخلاقو بلندي اوروحاني برتري طرف ته خصوصي توجه لري، سختو حالاتو، مشکلو مراحلو او دشوار ګزارو منزلو کښې د صبر او استقامت، حلم و تحمل پیکر جمیل لیدے شي.

د راقم دوي سره ښنا سائي د قلم فیضان دے. د آزادي جنګ شهیدے مولانا سید کفایت علي کافي مراد آبادي رحمهٔ الله په باره کښې زمایو مختصر مضمون او لیکلو۔ چه ضیائے حرم کښې شائع شو۔ زما ممدوح مکرم هغه اوکتلو۔ او د پسند په خط سره سرفراز کړمه۔ او د حوالے کتابونه زانه طلب کړو۔ باغي هندوستان، ایسټ انډیا کمپني او باغي علماء وغیره اوّل خط و کتابت او بیا ملاقات پورے سلسلے محدوده وه۔ او اوس د رفیق کار په نسبت سره تعلق مضبوط دے۔ الحمد الله علٰی منه و کرمه۔

مولانا شرف قادري صیب 24 شعبان 1363ھ/13 اګست 1944ء کښې مرزا پور ضلع هوشیار پور کښې پیدا شو۔ دده والد ماجد مولانا الله دته صیب ابن صوفي نور بخش صیب مرحوم روژے او نمانځه ډیر پابند صوفي بزرګ وؤ۔ چه د هغه خصوصي تربیت او مقبولو دعا ګانو په سوري کښې ئې پرورش او شو۔ د پاکستان ظهور سره ئې هجرت او

کړو۔ او لاهور کښې مقیم شو۔ ددوی کور سره نژدے خطیب ملت مولانا علامه غلام الدین صیب رحمة الله تعالیٰ جامع مسجد انجن شیډ کښې د خطابت جوهر ښکا رول۔ والد ماجد صاحب علیه الرحمة د مولانا مرحوم سره دوستانه مراسم وو۔ شرف صیب به چه کله والد صیب سره د دوی په خدمت کښې حاضر ید لو نو ډیر محبت سره به ئې ده له علامه او فاضل لاهوری القابات ورکول۔ دے جلیل القدر شخصیت د مبارک ژبان هغه الفاظ اوس د شرف صیب په وجود باند بالکل صادق راحی۔

په ابتداء کښې دپرائمری امتحان پاس کړو۔ بیائے دینی علوم طرف ته توجه او کړه او ښکة درج درس کا ہو کښې ئې علمی تنده ماته کړه۔

- جامعه رضویه' فیصل آباد
- جامعه نظامیه رضویه' لاهور
- جامعه امدادیه مظهریه' بندیال۔ ضلع خوشاب
- دارالعلوم ضیاء شمس الاسلام' سیال شریف۔

د وخت جلیل القدر استاذ انو نه ئې همه علوم و فنون اسلامیه دولت حاصل کړو چه اوس هغه ډیر په فیاضی سره په ہر ډکر تقسیموی۔ د ډوی په استاذ انو کښې مشاہیرو نو مونه دغه دی۔

- محدث اعظم پاکستان حضرت الحاج محمد سردار احمد صیب چشتی قادری رضوی رحمة الله تعالیٰ فیصل آباد۔
- حضرت علامه مولانا غلام رسول صاحب رضوی شیخ الحدیث جامعه رضویه مظهر الاسلام فیصل آباد
- رئیس المدرسین حضرت علامه مولانا عطا محمد صیب چشتی کولړوی بندیالوی مدظله'

- حضرت علامه مفتی محمد عبدالقیوم صاحب ہزاروی ناظم اعلیٰ جامعه نظامیه رضویه' لاهور
- حضرت علامه مولانا مفتی محمد امین صیب جامعه امنیه رضویه فیصل آباد
- حضرت مولانا علامه محمد اشرف صیب سیالوی شیخ الحدیث دارالعلوم ضیاء شمس الاسلام۔ سیال شریف نه د علوم او فنون اسلامیه حاصلولو سره دوی د تدریسی ژندګی آغاز او کړو چه په کومو ادارو کښې دوی د علوم درسیه تعلیم ورکړو۔ په هغوی کښې دغه خصوصیت سره د ذکر قابلے دی۔

- دارالعلوم اسلامیه رحمانیه' ہری پور ہزاره
- مدرسه اسلامیه اشاعت العلوم۔ چکوال
- جامعه نعیمیه۔ لاهور

په دے ادا روکښې یو وخت پورے دیٔ د تدریس په مسند باند جلوه کر وو۔ بیا ء کښې جامعه نظامیه رضویه اندرون لوہاری دروازه لاهور ته تشریف راوړو۔ او تر دے و خته پورے دی ډیر تندہی' جانفشانی' خلوص او محبت سره د درس او تدریس' تحقیق او تصنیف کښې مسلسل مصروف دے۔ دده ماہرانه فنی او تدریسی صلاحیتونو په وجے حضرت مفتی صیب مدظله' دے له د صدرالمدرسین عهده ورکړه۔ دلته دوی همه علوم نقلیه او عقلیه تدریس او کړو۔ او ء نه تراوسه پورے د استاذ الحدیث به منصب ناست دے۔

علامه شرف قادری صیب ډیر زیات تاریخی' درسی' فقهی' علمی (عربی فارسی اردو) کتابو نو مصنف مترجم۔ محشی اوشارح په حیثیت سره متعارف دے۔ ددوی ہر کتاب او ہر مقالے اہل علم او قلم نه تحسین خراج وصول کړے دے۔ ښکته دده قلم حقیقت نه ونلی

يو ځو كتابونو نومونه او ګوري۔ چه بار بار طباعت ګانړونه آراسته كيږي۔

تذكره اكابر اہلسنت' ياد اعلیٰ حضرت' سوانح سراج الفقهاء' احسن الكلام' مسائل اہلسنت' غاية الاحتياط فی مسئله الاسقاط' سنی كانفرنس ملتان' د سنی كانفرنس ملتان پس منظر۔' اندھیرے سے اجالے تک۔' شیشے کے گھر۔

اردو تصانیف نه علاوه په عربی زبان كښې ئې هم ډير قیمتی كتابونه ليكلی دی۔ چه په هغوی كښې د الله پاک په فضل سره دغه چاپ شوی دی۔

الحياة الخالده' حول مبحث التوسل' مدنية العلم۔' المعجزه وكرامات الاولياء' دوی د اكابرو ځنې عربی او فارسی كتابو نو ډیرے ښې' آسانې او كشش نه ډكې ترجمې اوكړے۔ چه هغه مشاہر اہل علم و قلم په ځائې ده ترجمو د اصل تصانیفو برابر ے وګڼړل نومونه ئې او ګوری۔

- كشف النور من اصحاب القبور
- تحقيق الفتوىٰ فی ابطال الطغوی
- اشرف المؤید لآل محمد (ﷺ)
- ادله اہل السنة و الجماعة
- اشعة اللمعات اردو (جلد چهارم)

د ښكته درج كتابونو حاشيې ئې اوليكلې۔ او د علماء او طلباء زړې خواہش ترسره ورسولو۔ "كريما" "نام حق" "تحفه نصائح" بدائع منظوم نحومیر' مرقاة (منطق) د عربی حاشيه المرضاة

ستا سو ده غير مطبوعه قلمی خدماتو فهرست او ګوری

ترجمه مطالع المسرات' شرح دلائل الخیرات' الفتی مبارک' مطول

عربی كښې' اوحمد الله' صدرا مير زاہد' رساله قطبيه' ميبذی حاشيه ئې په اردو ژبه كښې قلم بند كړے۔ دے نه علاوه سيف الجبار' علامه فضل حق خير آبادی' غاية التحقيق تحقيق الفتوی' مدارج النبوة' فوائد مكيه' قوالی كی شرعی حيثيت' مرآة التصانيف' غنية الطالبين' فيوض غوث يزدانی شفاء شريف' وغيره كتابونو باندې مبسوطې حاشيې ليكلی دی۔ چه دده تحقيق اوتدقيق ثبوت دی۔ او د پاک و هند مشهور رسائلو او جرائدو كښې د ده مضامين ډير په اہتمام سره چاپ كيږي۔ د يرو مشهورو ادارو ذ تصانيف شائع كولو اعزاز حاصل كړے دے د ځنې نومونه دغه دی۔

- رضا پبلی كيشنز لاہور
- ضياء القرآن پبلی كيشنز لاہور
- مكتبه قادريه لاہور
- فريد بک سٹال لاہور
- مركزی مجلس رضا لاہور
- رضا اكيڈمی لاہور
- مكتبه اشرفيه مريدكے
- حنفيه پبلی كيشنز لاہور
- المجمع الاسلامی مبارک پور (بھارت)

دہم عصر علماؤ د تحسين آرام پر شخصيت د پاره د يو سند حيثيت لری په پوره زمانې كښې مشاہيرو او اكابرو دغه روايت ځپل كړو او ځپل سير چشمی او بلند ہمتی ثبوت ئې وركولو سره د اصاغر نوازی جواہرات ئې و شنډل د مياشتو او د كالونو برتری او علم و فضل كښې كمال باوجود د حقائقو اظهار كښې عمر او مرتبې كښې كموالی باوجود چه په كوم سری كښې ښه او صاف او ښكلی كمالات او ليدل نو په بانګه ئې په قرطاس او قلم سره د هغوی مستقبل تابنا كه جوړولو دپاره بصيرت افروزو كلماتو استعمال و كړو۔ او هغه شخصيت ظاہرو لو كښې ډير د خلاص زړه مظاہره وكړه۔ نو علامه شرف قادری صيب د ملت اسلاميه نامورو شخصياتو چه كله دده

مفید ترین قلمی خدمات اولیدل نو ډیر په ښه طریقه ئې د تحسین او آفرین کلماتو سره سرفراز کړو۔ په اختصار سره یوځو آرام او کوری۔

^ حضرت علامه تقدس علی خان بریلوی رحمة الله تعالیٰ

مولانا عبدالحکیم شرف قادری شیخ الحدیث جامعه نظامیه رضویه لاہور د اہل سنت یو قابل قدر شخصیت دے۔ هغوی خپل ذات درس و تدریس او تالیف و تصیف د پاره وقف کړے دے دده تصانیف دده علم و فضل ثبوت دی۔ یو متقی عالم سره سره دی خاموش طبع هم دے "شیشے کے گھر"

^ غزالی زمان علامه سید احمد سعید کاظمی رحمه الله

"رسوائے زمانه کتاب" البریلوة په رد کښې فاضل جلیل "اندھیرے سے اجالے تک" کتاب ولیکلو چه اسم با مسمیٰ دے۔ مصنف ممدوح ډیر په خوبی او خوش اسلوبی سره حقائق بیان کړی دی۔ مدلل او مسکت جوابونه ئې ورکړی دی۔ ډیر مسلسل او پاکیزه انداز بیان دے۔ "شیشے کے گھر"

^ پروفیسر ڈاکٹر محمد مسعود احمد مظهری مدظله ایم۔ اے پی ایچ ڈی۔

نوازش نامه اوتحفه رفیقه موصول شوه۔ ستاډیر محنت و کړو۔ او د تحقیق حق ئې ادا کړو مدلل محقق مختصر نگارشات د دور جدید تقاضا دے۔ ستا سو دغه تقاضا ډیره ښه پوره کړه۔ ستاسو په ممتازو اہل قلمو کښې یې چه هغه نه فقیراستفاده کوی دستا کوششو نه د تحیسن او آفرین لائق دی۔ "شیشے کے گھر"

^ محمد حسین تسبیحی (ایرانی محقق)

امروزاز طرف مولانا منشا تابش قصوری یک مجلد "تذکره اکابر

اہلسنت" به دست من رسید آن راتفصح کردم۔ و حظ او فر فائده احس بروم۔ آفرین صد آفرین بر شماوبرقلم شما۔

(تذکره اکابر اہلسنت)

^ علامه سید محمود احمد رضوی۔ (شارح بخاری)

مولانا شرف قادری د اہل سنت و جماعت قابل قدر علمی شخصیت دے۔ متعدد درسی کتابونو او د هغوی حواشي او متعددو موضوعاتو باندې دوې تصانیف ددوی علم و فضل ثبوت دی۔ هغه یو متقی عالم دین او خاموش طبع شخصیت دے دغه مبالغه نه دے حقیقت دے چه دوی خپل ذات درس و تدریس او تالیف و تصنیف د پاره وقف کړے دے۔ او خلوص سره د اہل سنت و جماعت قابل قدر خدمت کوی۔

(اسلامی عقائد) د علامه محمد عبدالحکیم شرف قادری مدظله' حالاتو او واقعاتو د پاره ښکته درج کتابو نو نه استفاده کیدے شی۔

- تذکره علماء اہل سنت — از علامه اقبال احمد فاروقی
- شریف التواریخ جلد — از سید شریف احمد شرافت نوشاہی رحمه الله
- تحریک نظام مصطفےٰ میں جامعه نظامیه کا کردار' تابش قصوری
- تعرف علماء اہلسنت — از مولانا محمد صدیق ہزاروی
- انسائیکلو پیڈیا آف اسلام — شائع کرده غلام علی اینڈ سنز
- تذکره اکابر اہلسنت — از علامه شرف قادری صیب
- اسلامی عقائد — از علامه شرف قادری صیب
- شیشے کے گھر — از علامه شرف قادری صیب

دده تازه شاہکار ترجمه اردو "اشعة اللمعات" څلورم جلد یه حسین
صورت کښې پیښ کولې شی د ترجمو مسلسل تجربو نه پس قدرت
دے عظیمې شرح ترجمې او حواشی د پاره علامه شرف قادری صیب
مدظله' منتخب کړے۔

۳ این سعادت بزور بازو نیست
تانه بخشد خدائے بخشنده

فقط

ترجمه کوونکے

محمد منشا تابش قصوری | آفتاب احمد رضوی
مدرس جامعه نظامیه رضویه لاهور | مجلس دعوت اسلام
خطیب جامع مسجد ظفریه | عمر پارک عمر مسجد خدا بخش روڈ
مرید کے ضلع شیخوپوره | لاهور

بسم الله الرحمٰن الرحیم

د نورانیت او بشریت حسین پیکر

صلی الله علیه وآله وسلم

عموماً دا رنګ مغالطه ورکولې شی۔ چه نورانیت او بشریت په مینځ کښې منافاة دے۔ په خپله کښې یو ځائې کیدے نه شی۔ خو دے خبرے حقیقت سره لرے هم تړون نشته۔ الله تعالیٰ ارشاد فرمائی۔
فارسلنا الیها روحنا فتمثل لها بشراً سویاً (17/19) بیاهغې (مریم) په طرف مونږ خپل روحانی او لیږ لو۔ هغه دهغې مخ کښې یو صحتمند سړی په شکل کښې ظاهر شو۔

داخبره ظاهر کنده دے۔ چه حضرت جبریل علیه السلام نوری مخلوق دے۔ چه کله حضرت مریم رضی الله تعالیٰ عنها په مخ کښې بشری صورت کښې راغې۔ نو په هغه وخت کښې هم دی حقیقت کښې نوری وو۔ خو دده ظهور لباس بشری کښې شوے وو۔ که چیرے نور او په بشر کښې منافاة وے نو حضرت جبرئیل علیه السلام به کله هم بشری صورت کښې تشریف نه راورو

زموږ عقیده ده چه حضورﷺ حقیقت په اعتبار سره نور او صورت په اعتبار سره بشر دے۔ علامه سید محمود آلوسی فرمائی ځنې و ختونو کښې ویلې شی۔ چه د نبی کریمﷺ دوه حیثیتونه دی یوطرف د ملکیت چه په هغه سره فیض حاصلوی۔ او بل طرف ته بشریت چه په هغه سره دوٌ فیض ورکوی۔ دے د پاره قرآن مجید دوئی په روح باند نازل کړے شو۔ ځکه چه دده روح ملکی صفا تو سره متصف دے۔ چه هغه په وحی دوئی له روح الامین نه استفاضه کوی۔ 1۔ محمود آلوسی' سید علامه روح المعانی (طبع بیروت) ج۹.

ص 121

غزنوی خاندان مشهور غیر مقلد عالم پروفیسر ابوبکر غزنوی فیصله کنه خبره کړے دے۔ د مولانا محمد انور جیلانی لیکلے رسالے " بشریت ورسالت" په تقریظ کښے دیؒ (لیکی)

حُنے غلق ووائی. چه حضور ﷺ بشر وو۔ او نورنه وو او حُنو خلقو اووېل. چه نور وو. بشرنه وو. دغه دواړه خبرے دافراط اور تفریط دی. قرآن مجید ووائی. چه هغه نورهم وو او بشر هم (دے نه پس ئے نورانیت او بشریت په باره کښے دواړه آیتونه نقل کړی دی)

او صحیح مسلک هم دغه دے. چه باوجود د بشریت دی له سر نه قدم پورے نور وو1۔ ابوبکر غزنوی' پروفیسر: تقریظ رساله بشریت ورسالت (1987ء) ص 17

اوس خود اختلاف ختمیدل پکار دی. اهل سنت و جماعت ووائی چه نبی کریم ﷺ بے مثل بشر هم وو. او نور هم۔

مطلقاً د سرکار دو عالم ﷺ بشریت انکار کوو نکے د اسلام دائرے نه خارج دے.

امام احمد رضا بریلوی قدس سره فرمائی۔ چه څوک مطلقاً د حضور ﷺ بشریت نفی کوی هغه کافر دے. قال تعالیٰ قل سبحان ربی هل کنت الا بشراً رسولاً 2- احمد رضا بریلوی' امام: فتاوی رضویه (مبارکپور انڈیا ج 6 ص 67

احسان الٰہی ظهیر ووائی. چه نبی کریم ﷺ او د نورو انبیاء کرام علیهم السلام په زمانو کښے کافرانو د نبوت او بشریت په میځ کښے د منافاة عقیده لرله۔ او د انبیاء کرام علیهم السلام نبوت انکار ئے ځکه کولو چه هغه بشر دی او بشر رسول نشی کیدے۔ دے نه پس په بریلویا نو طعن او تشنیع کوی۔ او لیکی۔

دا غلق خو اسلامی معاشرے او د مسلمانانو په کورونو کښے پیدا شوی دی۔ دے د پاره د نبوت انکار خو نه شی کولے۔ خو د دوی عقیده سراسر هغه ده. چه نبوت او بشریت کښے منافاة دے. دے د پاره دوئی د انبیاء کرام اورسل عظام علیهم الصلوٰة والسلام بشریت نه انکار وکړلو۔ احسان الٰہی ظهیر: البریلویه (عربی) ص 2-101

یقیناً دغه مجرمانه خیانت دے. لو ستونکو! اوس ستا سو دامام احمد رضا قدس سره وضاحت اوکتلو۔ چه څوک مطلقاً د حضور ﷺ بشریت نه انکار کوی نو هغه کافر دے. دے باوجود د دے غلط بیانی هیڅ جواز نه پاتے کیږی۔

زموږ عقیده ده. چه محمد رسول الله ﷺ ضرور بشر دے. خو افضل البشر او سید الخلق دے د نبیانو امام اود رسولانو پیشوا دے. او مخلوق طرف ته د الله لیږلے نور دے.

ظهیر صیب دے خبرے ثابتولو د پاره ډیر آیتونه نقل کړی دی۔ چه کافرانود انبیاء کرام علیهم السلام نبوت انکار صرف دے د پاره وکړ لو۔ چه دوی بشر دی. حالانکه که دوی مطلب ثابت شی. نو هغه د پاره خو یو آیت هم کافی دے. اوکه مطلب ئے ثابت نه شی. نو پنځو سوؤ آیتونو پیش کول هم بے سود دی. دغه صورت ظهیر صیب ته ورپیښ دے. ستاسو او کوری. الله تعالیٰ د حضرت نوح علیه السلام قوم اوعاد او ثمود دغه قول بیان کړے دے.

ان انتم الا بشر مثلنا1 - القرآن' سورة ابراهیم 10/14

ته نه ئے مګر موږ غوندے بشر۔

دے آیت نه په صافه ظاهره ده چه کافرانو درسل کرام علیهم الصلوٰة و السلام انکار صرف په دے وجه نه وو کړے. چه دوی بشر دی. لکه چه ظهیر صیب ئے ثابتولو کوشش کوی. بلکه دے د پاره ئے انکار

کړے وؤ چه هغوی موږ غوندِ بشر دی. کفار که پوه وے. چه په ظاهره موږ غوندِ ښکا ريد ونکی په حقيقت کښې موږ نه لوړ او لو چت دی نو هغوی به د کفر لار نه خوښوله. بلکه ايمان به ئې راوړلو- دغه هغه نکته دے چه مخالفين د اهلسنت نه پرے پوهيږی

حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی قدس سره السامی فرمائی چنانکه کفار انبياء راعليهم الصلوت والتسليمات در رنگ سائر بشر دانسته از کمالات نبوت انکار نموده اند- ^ احمد سرہندی' مجدد الف ثانی- مکتوبات فارسی (دفتر اول حصه دوم ص 114

لکه څنگه چه کافرانو انبياء کرام عليهم الصلوت والتسليمات نورو عامو خلقوپه رنگ کښې اوليدل. او د نبوت کمالاتو انکار ئې کړے دے

د غير مقلدين او علماء ديوبند مسلّم پيشوا شاه اسمعيل دہلوی ليکی دے حديث نه معلومه شوه چه اولياء انبياء' امام و امام زاده' پيران' شهيدان يعنی چه څومره دالله مقرب بند يګان دی. دغه همه انسانان دی او عاجزه بند يګان او زموږ رونړه' خو الله پاک دوی ته لوئی ورکړه او هغه مشر رونړه شول موږ له ئې د هغو فرمانبرداری حکم او کړو. او موږ د دوئ کشر يو-1- اسمعيل دہلوی- تقوية الايمان (مطبع فاروقی' دہلی ص 60

آيا د دے صاف مطلب دغه نه دے چه هغه موږ غوند بشر دی: او آيا دغه خبره د دے نز دے نه ده. چه کفارو به د خپلے زمانے رسولا نوله کولے په يوبل ځائے ليکی-

د چا بزرګ په تعريف کښې خپل زبان سنبال لری. او صرف د بشر غوندے صفت ئې کوی- او په هغه کښے هم کموالے کوی- اسمعيل دہلوی- تقوية الايمان (مطبع فاروقی دہلی ص63

دے عبارت نه په ډاګه ظاهره شوه. چه دہلوی صيب ته دومره هم قبوله نه ده. چه د الله پاک يو محبوب دو مره صفت وشی- چه د عام بشر شان لائق دی. بلکه په دے کښې هم د اختصار درس ورکوی-

د الٰہی بارګاه محبو بانو په باره کښې دے خطرناک ذهينت زهرو نه ډک اثراتو زائل کولو د پاره علماء اہل سنت د اللّٰه تعالٰی حبيب ﷺ او نور و مقربو خلقو په شان کښے د عقيدت هغه پير زونے وراندے کړے. چه د ايماندار و پرے ايمانو نه تازه شول .

قرآن پاک کښے د حضور نبی اکرم ﷺ بشريت اونوارنيت صراحت شوے دے. نه خو مسلمان د پاره د هغوی بشريت نه انکار ګنجائش شته او نه ئې دنور نه نفی کولو طاقت شته. حيرانتيا په دے خلقو چه کلمے طيبے ګواہی ورکولو باوجود هم د سرکار دو عالم نور مجسم ﷺ نورانيت انکار کوی د اللّٰه تعالٰی فرمان اقدس دے.

قد جاء کم من اللّٰه نور و کتاب مبين- (15/5)

تحقيق ستا سو خواته د اللّٰه تعالٰی له طرف نه نوراَغلے او کتاب مبين دے آيت په تفسير کښے مختلف اقوال ملا ويږی-

اول: نورنه مراد نبی اکرم ﷺ او دده نور دے او کتاب نه مراد قرآن پاک دے.

حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہ د نور تفسير رسول سره کولو نه پس او فرمائيل. يعنی محمداً ﷺ - 1- محمد بن يعقوب فيروز آبادی- تنوير المقياس (مصطفٰی البابی مصر ص72

امام رازی عليه الرحمة د نور تفسير کښے ډير قولونه ذکر کړی دی. اول قول دغه دے چه نور نه مراد محمد مصطفٰے ﷺ دے- 2- محمد بن عمر بن حسين الرازی امام: تفسير کبير (المطبعة البهية' مصر ج11 ص189

امام محمد بن جریر طبری علیه الرحمة اوفرمایل یعنی یاالنور محمداً ﷺ نور نه مراد محمد مصطفیٰ ﷺ دے۔ محمد بن جریر طبری' امام ابو جعفر جامع البیان فی تفسیر القرآن مطبع میمنیه مصر ج 6 ص92

تفسیر جلالین کښے دی۔

دے نور نه مراد حضور نبی اکرم ﷺ نور دے۔ ^ عبدالرحمٰن بن ابی بکر سیوطی' امام= تفسیر جلالین' اصح المطابع' دہلی ص97

د جلالین په حاشیے تفسیر صاوی کښے دی.

حضور نبی اکرم ﷺ مبارک نوم دے د پاره نور ایښے شوے دے. چه دی بصیر تونوله نور (رنړا) ورکوی۔ او هغوی ته د نیغے لارے هدایت ورکوی. دومره وجه ئے دغه ده. چه دی دہر حسی اور معنوی نور د پاره اصل دے۔ 5- احمد بن محمد صاوی' مالکی' علامه' حاشیه' علی تفسیر الجلالین مصطفیٰ البابی مصر ج1 ص258

تفسیر خازن کښے دی۔

نور نه مراد حضرت محمد مصطفیٰ ﷺ دے الله تعالیٰ د دوی نوم ځکه نور ایښے دے. چه دوی په ذریعه هدایت ملاویږی لکه څنګه چه د رنړا په ذریعه په تورو کښے هدایت ملاویږی ی۔ 6- علامه علاؤ الدین علی بن ابراهیم بغدادی: تفسیر الخازن' مکتبه تجاریه مصر ج2 ص23

تفسیر مدارک کښے دی۔

دوم احتمال دغه ده چه نور محمد مصطفیٰ ﷺ دے. ځکه چه دوی په ذریعه هدایت حاصلیږی۔ لکه څنګه چه د دوی نوم سراج ایښے شوے دے۔ 7- عبدالله بن احمد نسفی' علامه تفسیر نسفی دارالکتاب العربی بیروت ج1 ص276

دوم. نور او کتاب دواړونه قرآن پاک مراد دے. دغه د جبائی او ز محشری قول دے. دغه دواړه معتز لیان دی. په دوئی دغه سوال راځی چه عطف خو مغایرت غواړی که دواړونه مراد قرآن پاک وی. نو مغائرت څه شو. ددے هغوی جواب ورکړے دے. چه عطف د پاره ذاتی طور باند متغایر کیدل ضروری نه دی صرف تغیر اعتباری کافی دے او هغه دلته موجود دے.

دریم۔ نور او کتاب دواړونه مراد حضور نبی اکرم ﷺ دے. که په دے دغه سوال وکړے شی چه عطف خو تغایر غواړی نو دے به هغه جواب وی. چه جبائی او نورو ورکړے دے. چه تغایر اعتباری کافی دے.

علامه آلوسی رحمه الله فرمائی۔

زماپه نزد دغه امر بعید نه دے. چه نور او کتاب مبین دواړو نه نبی اکرم ﷺ مرادوی. د عطف به هغه تو جیه کیږی. چه جبائی ئے کړے دے. دے کښے شک نشته چه نبی اکرم ﷺ ته نور او کتاب مبین (ویلے شی) وئیل صحیح دی. که عبارة النص په اعتبار سره ستا سوته د دے قبولولو کښے توقف وی. نو دغه د اشارة النص له قبیلے نه وګنړی۔ 1- محمود احمد آلوسی' السید روح المعانی (طبع بیروت) ج6 ص98

ملا علی قاری علیه الرحمة الباری فرمائی۔

دے امر نه کوم تمیز مانع دے. چه نور او کتاب مبین دواړه د حضور نبی اکرم ﷺ صفتونه ذی. ځکه چه دیَ نور عظیم دے. او په انوارو کښے کامل ظهور لری. او دے لحاظ سره دی کتاب مبین دے. چه دی د همه ؤ اسرارو احکامو' احوالو او تُبکرو جامع اوظا ہرؤ ونکے دے۔ علی بن سلطان القاری شرح شفاء (طبع مدینه منوره) ج1

ص114

تقریباً د اهل سنت و جماعت همه ؤ مفسر انو دغه احتمال ضرور بیان کړے دے چه نور نه مراد نور مصطفیٰ ﷺ دے. او ځنے خود و مره پورے وائی چه کتاب نه مراد هم د دویٔ ذات مبارک دے. اوس حوک شته □ چه خپل ځان له سنی هم وائی اور حضور نبی اکرم ﷺ نورانیت انکار هم کوی

فیصله :- ۔ مولوی نورالدین احمد گوالیار نه امام احمد رضا بریلوی قدس سره په خدمت کښې استفتاء اولیږ. له اوترے نه ئے پوښتنه وکړه " دغه مضمون چه حضور سید عالم ﷺ الله تعالیٰ نورنه پیدا دے. او دوی له نورنه نور مخلوقات کوم حدیث نه ثابت دے.

او هغه حدیث د کوم قسم دے

دے په جواب کښې امام احمد رضا بریلوی قدس سره او فرمائیل دامام اجل سیدنا امام مالک رضی اللہ تعالیٰ عنہ شاګرد او د امام ابجل سیدنا امام احمد بن حنبل رضی اللہ تعالیٰ عنہ استاد او د امام بخاری او مسلم استاذ الاستاذ حافظ الحدیث احد الاعلام عبدالرزاق ابوبکر بن همام رضی اللہ تعالیٰ عنہ په خپل مصنّف کښې حضرت سیدنا و ابن سیدنا جابر بن عبدالله انصاری رضی اللہ تعالیٰ عنہما نه روایت کړے دے او فرمائی۔

زما ورته عرض و کړو یا رسول اللهؐ ځما مور او پلا رد ے په حضورؐ قربان وی۔ ماله دغه او بنایه چه هر څه نه مخکښې الله عزوجل کوم شے جوړ کړو۔ دوی او فرمائیل یا جابر ان الله تعالیٰ قد خلق قبل الاشیاء نور نبیک من نوره

اے جابر بے شکه بالیقین الله پاک تمام مخلوقات نه مخکښې دستا نبی ﷺ نور د خپل نورنه پیدا کړو۔ ۱- احمد رضا بریلوی امام مجموعه رسائل (نوروسایه) رضافاونډیشن لاهور ص8 ـ 7

دے نه پس ئے پوره حدیث نقل کړو۔

دغه حدیث د کوم قسم دے؛ دے جواب ورکوی او فرمائی۔

دغه حدیث امام بیهقی هم دلائل النبوة کښې روایت کړے دے اجله ائمه دین لکه امام قسطلانی، مواهب لدنیه او امام ابن حجر مکی افضل القری او علامه فاسی، مطالع المسرات او علامه زرقانی شرح مواهب او علامه دیار بکری خمیس او شیخ محقق دہلوی مدارج النبوت وغیره کښې دے حدیث پاک نه استناد او په دے باند تعویل او اعتماد کوی۔

دوی همه ؤ د تلقی امت بالقبول منصب موندلے وؤ۔ نو بغیر دشکګ دغه حدیث حسن، صالح، معتمد دے. د علماؤ تلقی بالقبول هغه لوئے حیز دے چه دے نه پس دسند کتلو حاجت نه وی پاتے۔ اګر که سند ضعیف دی بیا هم پرواه نشته۔ کما بیّناه فی منیرا لعین فی حکم تقبیل الابهامین۔ بے شک علامه محقق عارف بالله سیّدی عبدالغنی نابلسی قدس سره القدسی حدیقه ندیه شرح طریقه محمدیه کښې فرمائی وقد خلق کلّ شیء من نوره ﷺ کما ورد به الحدیث الصحیح بے شک هر څیز د نبی اکرم ﷺ نور مبارک نه جوړ شو لکه څنګه چه په حدیث صحیح کښې وارد شو۔ ۱- احمد رضا بریلوی امام مجموعه رسائل (نوروسایه ص9-8

دغه جواب دیر متین مدلّل او معقول وؤ خو تعصب او عناد ددے قبلولو ته تیار نه دے۔

اول اعتراض

احسان الٰہی ظهیر په دے باند رائے زنی کوی اولیکی۔

که امت نه مراد هغه خلق وی چه هغوی خوند جهالت او ګمراہی او ګمروی پیرو کار دی. نو موږ له نقصان ده نه دی او که چرے امت نه

مراد علماء او د حدیث ماہرین وی نو د دے خبرے وجود نشته چه دوی دغه حدیث قبول کړے وی۔ 2- احسان الٰہی ظهیر البریلویه (عربی) ص103

امام احمد رضا دغه حدیث روایت او نقل کوونکو نام په نام ذکر کړے دے. دے باوجود دے همه ؤ له جاهل او ګمراه وئیل د دین امامانو په شان کښے هغه خلاصه ګستاخی ده. چه ناقابل معافی ده او د دے خلقو زور عادت دے.

ښکة موږ د "حدیث نور" یو څو حوالے چه تفصیل سره پیش کوؤ ستاسو او ګوری چه دغ برائے نام اہل حدیثو څومره جلیل القدر امامانو له جاهل او ګمراه وئیلی دی.

(1) د امام بخاری او مسلم استاذ الاستاذ امام عبد الرزاق په مصنف کښے دغه حدیث پاک روایت کړے دے. دے سلسلے یو څو خبرے په راتلونکو صفحو کښے او ګوری

(2) امام بیهقی دغه حدیث روایت کړو امام زرقانی فرمائی امام بیهقی دغه حدیث پاک لږ څوند مختلفو الفاظو کښے روایت کړو

شرح زرقانی علی المواهب ج1 ص 56 تاریخ الخمیس ج1 ص 20

(3) تفسیر نیشا پوری کښے آیت مبارکه وانا اول المسلمین په تفسیر کښے ځائی کما قال اول ما خلق الله نوری۔

لکه چه حضور نبی اکرم ﷺ او فرمائیل هر څه نه مخکښے الله تعالیٰ زما نور پیدا کړو۔

نظام الدین حسن ینشا پوری (م ... ه غرائب القرآن (مصطفےٰ البابی' مصر)

(4) مشهور محدث او د حدیث نقاد علامه ابن جوزی فرمائی۔

حضرت کعب احبار رضی الله عنه نه روایت دے. چه رسول کریم ﷺ او فرمائیل۔ چه کله الله تعالیٰ د مخلوقاتو پیدا کولو' زمکے ته

ښکة والے او آسمان ته بلندی ورکولو اراده و کړه۔ نو خپل (پیدا کړے) نور ئے په خپل مٹی کښے واخست۔ او ورته ئے اوفرمائیل۔ ته محمد (ﷺ) جوړشه نو هغه د نور یو ستون جوړشه او دومره پورته شو چه د عظمت حجاب ته اور سیدو بیا هغهٔ نور سجده اوکړه اوئے اووئیل۔ الحمدللهٔ الله تعالیٰ اوفرمائیل دے د پاره زماته پیدا کړے او د ستا نوم مے محمد کیښود (ﷺ) فمنک ابدا الخلق وبک اختم الرسل۔

دستانه به مخلوق ابتدا کوم او په ستا په د رسولانو سلسله ختم کوم۔ دے نه پس الله تعالیٰ د زموږ نبی محمد مصطفےٰ ﷺ نور په څلورو قسمونو کښے تقسیم کړو۔ اول قسم نه ئے لوح' دوم قسم نه ئے قلم پیدا کړو۔

عبدالرحمٰن بن جوزی' امام: (م597 ه) مولد العروس' (المکتبة الثقافیه بیروت) ص16

دعلامه ابن جوزی علیه الرحمة په حدیثونو باند تنقید کښے سختوالے علم والو نه مخفی نه دے. دے باوجود دوی د نبی اکرم ﷺ اول پیدائش روایت بغیر د تنقید بیان کړے دے. دے د پاره دغه حواله ډیره اہمه ده۔

(5) عارف بالله شیخ عبد الکریم جیلی (م805ه) خپل کتاب---------- الناموس الاعظم والقاموس الاقدم فی معرفة قدر النبی ﷺ کښے فرمائی۔ چه د حضرت جابر رضی الله عنه په روایت کښے نبی اکرم ﷺ او فرمائیل۔

اے جابره الله تعالیٰ هر څه نه وړاند دستانبی روح پیدا کړو

یو سف بن اسماعیل نبهانی - علامه' جواهر البحار' عربی (مصطفےٰ البابی' مصر' ج4 ص220)

په مواهب لدنیه کښې راځي چه امام عبدالرزاق رحمه الله په خپل سند سره حضرت جابر رضی الله عنهمانه روایت کوی چه سرکار دو عالم ﷺ اوفرمائیل-

یا جابر ان الله تعالیٰ قد خلق قبل الاشیاء نور نبیک من نوره

اے جابر- بے شکه الله تعالیٰ له هر څه نه وړاند د ستانبی نور له خپل نور نه پیدا کړو-

احمد بن محمد بن ابی بکر قسطلانی (م923ھ) مواهب لدنیه مع شرح زرقانی ج، ص55

7- په سیرت حلبیه کښے دغه حدیث نقل کولو نه پس فرمائی

وفیه انه اصل لکل موجود والله تعالیٰ اعلم -

دے حدیث نه معلومه شوه چه حضور نبی اکرم ﷺ دهر موجود اصل دے- والله تعالیٰ اعلم!

امام علی بن برہان الدین حلبی شافعی (م1044ھ/1635ء) السیرة الحلبیه

المکتبه الاسلامیه' بیروت ج1 ص31

(8) کشف الخفاء کښے دغه حدیث په دے الفاظو نقل کړے شوے دے علامه اسمعیل بن محمد عجلونی(م 1162ھ کشف الخفاء و مزیل الالباس مکتبة الغزالی' بیروت ج، ص265

(9) خرپوطی په شرح د قصیده برده کښے دغه حدیث مفهوماً نقل کړو-

عمر بن احمد الخرپوطی (م1299ھ/1882ء عصیدة الشهدة شرح قصیدة البرده

نورمحمد' کراچی' ص73

10- په الحدیقة الندیه کښے داخلی دی-

حضور نبی اکرم ﷺ د جمعیة الکبریٰ مالک دے بیا به ولے نه وی □ چه هر حیز د دوی نور نه پیدا کړے شو لکه څنګه په دے باره کښے حدیث صحیح داخلے دے.

امام عبدالغنی نا بلسی (م1143ھ/1731ء) المکتبة النوریه- فیصل آباد' ج5 ص 375

11- په تاریخ خمیس کښے دغه روایت ئے معناً نقل کړے دے.

علامه حسین بن محمد بن حسن دیار بکرمی- (م 966ھ) تاریخ الخمیس فی احوال النفس نفیس

موسسة شعبان' بیروت ج1 ص19

12- د امام علامه شرف الدین بوصیری قصیده ہمزیه په شرح کښے دغه حدیث نقل کړے شوے دے-

علامه سیلمان الجمل(م1204ھ) صاحب تفیسرالجمل' الفتوحات الاحمدیه بالمنح المحمدیه ص 6' -- اداره محمد عبداللطیف حجازی قاہره

(13) علامه امام ابن الحاج فرمائی-

دفقیه خطیب ابو الربیع په کتاب شفاء الصدور کښے داخلی دی- چه الله تعالیٰ هر څه نه مخکښے د مصطفیٰ ﷺ نور پیدا کړو- اودے نور نه ئے هر څه پیدا کړو- نو د عرش نور له مصطفیٰ ﷺ نور حنے جوړ دے د قلم نور د مصطفیٰ ﷺ نور حنے جوړ دے د لوح محفوظ نور د مصطفیٰ ﷺ نور حنے جوړ دے- د ورځے نور مصطفیٰ ﷺ نور حنے جوړ دے د معرفت نور د شمس و قمر نور او دسترګونور د مصطفیٰ ﷺ نور حنے جوړ دے ترجمه ملخصاً (ابن الحاج' المدخل' دارالکتاب العربی' بیروت ج2 ص34

14- علامه ابو الحسن بن عبدالله بکری فرمائی

حضرت علی مرتضی رضی اللہ عنہ او فرمائیل- چه الله تعالی موجود وؤ او بل هیڅ یو څیز ده سره موجود نه وؤ- الله تعالی ہر څه نه مخکښې د خپل حبیب ﷺ نور پیدا کرو د اوبو' عرش' کرسی' لوح و قلم جنت او دوزخ' حجاب او وریځ' حضرت آدم او حضرت حوا (علیهما السلام) نه څلور زره کاله مخکښې

ابو الحسن بن عبد الله البکری' الانوار فی مولد النبی محمد' مطبعة حیدریه نجف اشرف ص۵ دے نه معلومه شوه- چه ہر څه نه مخکښې د مصطفی ﷺ نور پیدا کولو روایت صرف حضرت جابر رضی اللہ عنہ نه مروی نه دے بلکه حضرت علی رضی اللہ عنہ نه هم دغه روایت مروی دے۔

(15) علامه سید محمود آلوسی فرمائی-

د حضور ﷺ همه ؤ مخلوقاتو د پاره رحمت کیدلو معنی دغه ده چه دی په ممکناتو باند نازلیدونکے د الله تعالی فیض د مخلوق قابلیتونو مطابق واسطه دے. دے د پاره د دوی نور ہر څیز نه مخکښې پیدا وو- په حدیث شریف کښې راځی- اے جابر! الله تعالی له ہر څه نه مخکښې دستا نبی نور پیدا کړو- دغه هم په حدیث کښې راغلی دی- چه الله تعالی عطا کوونکے دے او زه تقسیموونکے یم-

سید محمود آلوسی (م1270ھ) روح المعانی (احیاء التراث العربی' بیروت) ج17 ص105

او یو ځائے ئے حدیث اول ما خلق الله نوری نقل کړے دے

(14) د علامه شامی وراره سید احمد عابدین شامی (م1320ھ تقریبا) د علامه ابن حجر مکی کتاب مولد النعمة الکبری علی العالم په شرح کښې دغه حدیث پاک نقل کړے دے-

یوسف بن اسمعیل نبهانی' علامه: جواهر البحار (مصطفی البابی' مصر 3 ص354

(17) علامه محمد مهدی فاسی د حضرت جابر رضی اللہ عنہ روایت کړی حدیث نقل کولو نه علاوه یو بل حدیث هم نقل کړے دے چه حضور نبی اکرم ﷺ او فرمائیل

اول ما خلق الله نوری و من نوری خلق کل شیء

الله تعالی ہر څه نه مخکښے زما نور پیدا کړو- او زما نور نه ئے ہر څه پیدا کړو دے نه پس فرمائی-

دے حدیثا نو نه معلومیږی چه نبی اکرم ﷺ همه مخلوق نه مخکښے او همه مخلوق سبب دے-

محمد مهدی بن احمد فاسی (م1056ھ/1642ء) مطالع المسرات شرح دلائل الخیرات (المطبعة التازیه) ص221

(18) علامه احمد عبدالجواد دمشقی دغه حدیث امام عبدالرزاق او د امام بیهقی په حوالے سره نقل کړے دے

احمد عبدالجواد دمشقی' علامه' السراج المنیر و بسیرته' استنیر (طبع دمشق) ص13-14

19- محدث جلیل حضرت ملا علی قاری المورد الروی کښے مصنف عبدالرزاق په حوالے سره سیدنا رضی اللہ عنہ دغه حدیث نقل کړے دے علی بن سلطان محمد القاری' علامه: (م ھ) المورد الروی فی المولد النبوی تحقیق محمد بن علوی مالکی اول ایډیشن 1400ھ/1940ء ص40

(20) دمکے مکرمے نامور محقق فاضل شیخ محمد علوی مالکی لیکی-

د حضرت جابر رضی اللہ عنہ ' سند صحیح دے. په دے هیڅ کړ د نشته څکه چه متن ئے غریب دے. دے د پاره په کښے د علماؤ اختلاف. دغه حدیث امام بیهقی قو مختلفو الفاظو کښے روایت کړے دے-

محمد بن علوی مالکی حسنی' علامه: حاشیه المورد د الروی' ص40

په دے حائے کښے علامه مالکی یو تفصیلی نوٹ ورکړے دے
چه په هغه کښے د حضور سید عالمؐ نبی اکرم ﷺ نورانیت د
احادیثو په حوالے سره بیان کړے دے۔

(21) په فتاوی حدیثیه کښے راځی

وانما الذی رواه عبدالرزاق انه ﷺ قال ان الله خلق نور محمد قبل الاشیاء من نوره

عبدالرزاق چه کوم حدیث روایت کړے دے هغه دا چه حضور نبی اکرم ﷺ او فرمائیل۔ بیشکه الله تعالیٰ هر څه نه مخکښے خپل نور نه د مصطفیٰ ﷺ نور پیدا کړو

احمد بن حجر ہیتمی مکی، امام (م 974ھ) فتاوی حدیثیه (مصطفیٰ البابی، مصر) ص 247

(22) الآثار المرفوعه کښے امام عبدالرزاق په حوالے سره د حضرت جابر رضی الله عنه روایت نقل کولو نه پس د تنبیهه عنوان سره لیکی د عبدالرزاق روایت سره د نور محمدی پیدائش اول کیدل اود مخلوق نه مخکښے پیدا کیدل ثابت دی۔

عبدالحی لکھنوی، علامه: الآثار المرفوعه فی الاخبار الموضوعه
مکتبه قدوسیه، لاہور) ص 34-33

(23) یوسف بن اسمعیل نبہانی، علامه : حجة الله علی العالمین
(مکتبه نوریه رضویه، لائل پور ص 28

(24) مدراج النبوة کښے راځی۔

درحدیث صحیح وارد شده که اول ما خلق الله نوری۔ عبدالحق محدث دہلوی، شیخ محقق (م 1052ھ) مدارج النبوة فارسی (مکتبه نوریه رضویه، سکھر) ج 2 ص 2

ته فرض کړه۔ که چیرے یو محفل کښے دغه تول علماء، عرفاء

محدثین تشریف فرما وی او دغه حدیث بیانوی۔ او د دے تصدیق او توثیق کوی نو آیا لوئے نه لوئے علامه به د وئیلو جرات و کړی؟ چه دغه تول دروغژن، جاہل او کاذبه دی۔ لکه چه احسان الٰہی ظهیر کړی دی۔

د مخالفینو گواہی۔

(25) دغیر مقلدینو مشهور عالم وحید الزمان لیکی۔

الله تعالیٰ هر څه نه مخکښے نور محمدی پیدا کړو. بیائے اوبه بیائے اوبو د پاسه عرش پیدا کړو. بیا هوا بیا قلم او دوات بیائے عقل پیدا کړو. نو نور محمدی د آسمانونو، زمکے او په دوئ کښے چه څه دی همه مخلوق د پاره ماده اولنه دے۔

په حاشیه کښے لیکی. چه قلم او عقل کښے اولیت اضافی دے یعنی دغه دوړاه له نورو څیز ونو نه مخکښے دی. داسے نه چه له هر څه نه مخکښے دی. 12 قو

وحید الزمان، ہدیة المهدی. طبع سیالکوٹ ص 56

26 دعلماء دیوبند حکیم الامت د حضرت جابر رضی الله عنه روایت د امام عبدالرزاق په حوالے سره نقل کړو او پرے ئے اعتماد و کړو۔

اشرف علی تهانوی، مولوی: نشر الطیب (تاج کمپنی، لاہور) ص 6

27 د غیر مقلدینو او دیوبندیا نو امام شاه محمد اسمعیل دہلوی لیکی چنانکه روایت اول ما خلق الله نوری بر آن دلالت می دارد لکه څنګه چه روایت اول ما خلق الله په دے دلالت کوی۔ محمد اسمعیل دہلوی یک روزه (طبع ملتان ص 11

(28) په فتاوی رشیدیه کښے داغلی دی

سوال۔ اول ماخلق الله نوری او لولاک لماخلقت الافلاک دغه دواړه حدیثونه صحیح دی او که وضعی۔

جواب۔ دغه حد یثونه په صحاح کښې موجود نه دی. مګر شیخ
عبدالحق رحمه الله اول ماخلق الله نوری نقل کړے دے چه ددے لږ
اصل شته۔

مولوی رشید احمد ګنګوہی۔ فتاوی رشیدیه۔ مبوب (محمد سعید
کراچی) ص 157۔ دے نه مخکښې د مدارج النبوة عبارت تیر شو چه
هغه کښې شیخ محقق دے حدیث ته صحیح وئیلی دی. او ګنګوہی
صیب ووائی چه شیخ په نزد دغه حدیث معمولی اصل لری۔ فیا
للعجب۔

(دحدیثونو تطبیق)

الله تعالی پر څه نه مخکښې څه پیدا کړو؛ په دے سلسلے کښې
مختلف روایات ملاویږی. په مثال لکه د نبی اکرم ﷺ نور
عقل یا قلم۔ راشی لږ او ګوری چه ائمه محدثین او د مشاہدے حیثیتنو
په دے کښې څنګه تطبیق ورکړے دے۔

(29) د حضرت سید عبد القادر جیلانی حنبلی رحمة الله تعالی نوم ابن
تیمیه ہم په احترام سره اخلی۔ فرمائی۔

الله عزوجل اوفرمائیل۔ چه حماد محمد مصطفی ﷺ نور د خپل
جمال نور حنے پیدا کړو. لکه څنګه چه نبی اکرم ﷺ او
فرمائیل الله تعالی پر څه نه مخکښې حما روح پیدا کړو۔ او پر څه نه
ئے مخکښې حما نور پیدا کړو۔ پر څه نه ئے اول قلم پیدا کړو. دے
هموؤ نه مراد صرف یو څیز دے او هغه ده د محمد ﷺ حقیقت. او
دے حقیقت له ئے نور حکه او وئیل. چه هغه له جلالی تورو پاک
دے. لکه چه الله تعالی او فرمائیل. قد جاء کم من الله نور وکتاب
مبین او عقل ئے حکه اووئیلو. چه هغه د کلیاتو ادراک لری. او قلم
ئے حکه اووئیلو. چه هغه د علم نقل کولو سبب دے. (ترجمه)

عبدالقادر جیلانی. سید غوث اعظم: سر الاسرار فی ما یحتاج الیه الابرار
طبع لاہور ص 14-12

(30) په عمدة القاری کښې ئے مختلف روایات نقل کړی دی. چه الله
تعالی پر حه نه اول قلم پیدا کړو. په یو روایت کښې راحی. چه رنړا
او ظلمت ئے پیدا کړو. او په یو روایت کښې رائی چه د مصطفی
ﷺ نور ئے پیدا کړو. دے نه پس فرمائی۔

التوفیق بین هذه الروایات بان الاولیة نسبی و کل شیء قیل فیه انه اول
فهو بالنسبة الی مابعدها

په دے روایاتو تطبیق دغه دے. چه اولیت اضافی امر دے اوچه کوم
څیز په باره کښې وئیل شوی دی چه اول دے نو هغه د مابعد په اعتبار
سره دے۔

محمود بن احمد العینی ، بدرالدین: (م 855ھ) عمدة القاری (طبع
بیروت) ج 15 ص 109

(31) محدث جلیل حضرت ملا علی قاری علیه الرحمة د مختلفو
روایاتو نقل کولو نه پس فرمائی

معلومه شوه چه پر حیز نه مخکښې مطلقاً نور محمدی دے بیا اوبه
بیا عرش دے نه بعد قلم' نبی اکرم ﷺ نه' علاوه پر څیز کښې
اولیت اضافی دے۔

علی بن سلطان محمد القاری۔ المورد الروی ص 44

(32) حضرت ملا علی قاری چه مرقاة شرح مشکوة کښې فرمائی
علامه ابن حجر فرمائی اول دمخلوقاتو په باره کښې مختلف روایات
دی. او ددے خلاصه لکه څنګه چه حما شمائل ترمذی په شرح کښې
بیان کړے دے. چه پر څیز نه اول هغه نور پیدا کړے شو چه کوم
حنے نبی اکرم ﷺ پیدا کړے شو۔ بیا اوبه دے نه پس عرش

(المرقاة (طبع ملتان) ج ۱، ص 146

33- یو بل ځائے فرمائی۔

اول حقیقی نور محمدی دے۔ لکه چه المورد للمولد کښے زمابیان کړے دے۔ (المرقاة ج ص ۱۶۶

34- د مرقاة په صفحه فرمائی۔

دزموږ نبی ﷺ ذکر اول او کړے شو۔ دے د پاره دی په مرتبے کښے اول دے یا دے د پاره چه دی په وجود کښے اول دے۔ د نبی اکرم ﷺ فرمان دے۔ اول ما خلق الله نوری او کنت نبیاً و آدم بین الروح والجسد ۔

35- یو ځائے په مختلفو روایاتو کښے د تطبیق بله طریقه اختیاروی او فرمائی۔ اولیت له اضافی امورو ځنے دے۔ نو تاویل به ئے دغه کیږی چه ذکر شوی څیزونه (قلم، عقل، نوری، روحی اوعرش) کښے هر څیز د خپل جنس افراد و کښے مخکښے دے. قلم له نورو قلمونو مخکښے پیدا کړے شو۔ اود حضور سید عالم ﷺ نور له نورو نورونو نه مخکښے پیدا کړے شو۔

المرقاة ج ۱، ص 167

(36) دغه امام جلیل علیه الرحمه فرمائی۔

پاتے شو د نبی اکرم ﷺ نور نو همه نور په مشرق او مغرب کښے په انتها درجے ظاهر دے. او هر څه نه اول الله تعالیٰ دده نور پیدا کړو۔ الله تعالیٰ په خپل کتاب کښے دده نوم نور کینبود. اور نبی اکرم ﷺ په دعا کښے راغلی دی۔ چه اللهم اجعلنی نوراً اے الله ته مے نور جوړ کړے ۔

دے نه پس ئے یو څو آیتونه نقل کړی دی۔ خودده نور ظهور د اہل بصیرت په سترګو کښے دے. څکه چه صرف سترګے نه رندے

کیږی زړونه هم رنډیږی۔

موضوعات کبیر مجتبائی، دہلی، ص 86

دے نه پس دغه وئیلے کیدے شی. چه د کومو خلقو بصیرت سترګے رندے وی هغوی طرف ته زموږ خبرو مخ نه دے۔

37- علامه نجم الدین رازی علیه الرحمه (م 654ھ) د حدیث مبارک اول

ما خلق الله نوری او وانا من نور الله و المومنون منی نقل کولو نه پس په مختلفو روایاتو کښے تطبیق کوی او فرمائی

قلم، عقل او روحی درے واړو نه مراد یو دے۔

او هغه پاک روح د محمد دے ﷺ

نجم الدین رازی، علامه: مرصاد العباد، طبع ایران، ص30

38- حضرت امام ربانی، مجدد الف ثانی علیه الرحمه فرمائی۔

حقیقیت محمدی علیه افضل الصلوة واکمل التسلیمات ظهور اول ده، او په دے معنی جمله ؤ حقیقتونو حقیقت دے. چه همه حقیقتونه که هغه د انبیاء کرامو دی یا فرښتو دی حقیقت د پاره د سوری حیثیت لری او حقیقت محمدی تولو حقیقتونو د پاره اصل او بنیاد دے. نبی اکرم ﷺ او فرمائیل۔ اول ما خلق الله نوری (هر څه نه اول الله تعالیٰ زما نور پیدا کړو) خلقت من نور الله و المومنون من نوری (زه د الله تعالیٰ نورنه پیدا کړے شوم او مومنان زما نورنه) دے د پاره دی د الله تعالیٰ او دټولو حقیقتونو په مینځ کښے واسطه دے. دے واسطے نه بغیر مطلوب ته رسیدل هر چا د پاره محال دی، ترجمه، احمد سر هندی، امام ربانی شیخ. مکتوبات فارسی (مکتبه سعیدیه لاہور۔

حصه نهم- دفتر سوم، ص 153،

39- عارف بالله، علامه عبدالوهاب شعرانی (م ھ) فرمائی۔

که ته ووائے۔ چه په حدیث کښے راغلی دی چه ہر څه نه مخکښے ځما نور پیدا کرے شو۔ او په بل روایت کښے دی چه الله تعالیٰ ہر څه نه مخکښے عقل پیدا کرو۔ دے حدیثونو کښے تطیق څه دے □ جواب دغه دے۔ چه دے دواړونه مراد یو دے. ځکه چه د حضرت محمد مصطفیٰ ﷺ حقیقت له کله عقل اول وئیلے شی او ده کله نور۔

عبدالوہاب شعرانی' امام: (م 973) الیواقیت و الجواہر (مصطفیٰ البابی' مصرج ص 202

(40) حضرت شیخ عبد الکریم جیلی (م 805ھ) ہم دغه تطیق ورکړے دے چه عقل' قلم او روح مصطفیٰ ﷺ نه مراد یوشے دے صرف د تعبیرئے فرق ده. جواہرالجار ج4 ص 220

41- په تاریخ خمیس کښے راځی

د محققینوپه نزد دے احاد یثونه مراد یو شے دے د حیثیتونو او نسبتونوپه اعتبار سره عباد تونه مختلف دی. بیائے "شرح مواقف" نه د ځنو امامانو دغه قول نقل کړو.

عقل' قلم او روح مصطفیٰ ﷺ درے و اړو مصداق یودے حسین بن محمد دیار بکری' علامہ تاریخ خمس ج1 ص 19

42- امام المناطقه میر سید زاہد ہروی' دملا جلال حواشی منهیه کښے فرمائی دتفصیلی علم څلور مرتبے دی. اول مرتبے ته شریعت اصطلاح کښے قلم' نورا و عقل ووائی. صوفیاء دے له عقل کل او حکماء ورته عقول ووائی۔

میر سید زاہد ہروی: حاشیه ملا جلال (مطبع یوسفی لکھنو) ص 96

43- علامه اقبال علیه الرحمة فرمائی

لوح بھی تو قلم بھی تو تیرا وجود الکتاب

گنبد آبگینه رنگ' تیرے محیط میں حباب

کلیات اردو (شیخ غلام علی اینڈ سنز' لاہور ص 405

که تکلیف درته نه وی نو یوځل بیا چه دے حوالو باند طائرانه نظر وکړی او پوره دیانت داری سره دا اووایه۔ چه آیا څوک صاحب علم د ہوش او حواس په موجودګی کښے دغه حوالے په دے خبرے رد کولے شی ؟ چه دغه حضرات جاہل او ګمراه وو۔ که اوس ہم څوک په دے خبرو اصرار کوی۔ نو پکار ده چه اول فرصت او فراغت کښے دے دماغی معائنه وکړی.

دوم اعتراض

احسان الٰہی ظهیر لیکلی دی

دغه چا وئیلی دی چه دامت یو حدیث قبلول هغے درجے ته رسوی چه دهغه سند طرف ته به نظر ہم نه کیږی۔ (ترجمه) احسان الٰہی ظهیر البریلویة 103

جواب

راشی چه ستاله نے ښکاره کړو چه علماء امت دیو حدیث قبلولو کوم مقام دے

(1) عمدة المحدثین حافظ ابن حجر عسقلانی فرمائی. چه امام بخاری او امام مسلم روایت کړے حدیث' خبر واحد باوجود د یقین فائده ورکوی۔ ځکه چه دے کښے د صحت څو قرینے ملاویږی په هغو کښے یوه قرینه دغه ده چه دامت علماؤ دغه کتابونه قبول کړی دی۔ دے خبرونه پس علامه ابن حجر فرمائی وهذا التلقی وحده اقوی فی افادة العلم من مجرد کثرة الطرق القاصرة عن التواتر. احمد بن حجر عسقلانی' امام' نزہته النظر [illegible] فی توضیح نخبة الفکر (طبع ملتان ص 25-24

يقين د پاره تواتر نه کم درجه د زياتو څو اسنادو قومقابلے کښے علماء امت د پاره قبلول دير فائده مند دی۔

ستاسو غور او کړو □ مطلب داده چه ديو حديث سندونو زياتوالے (چه تواتر نه کم وی) د يقين دومره فائده نه ورکوی۔ لکه چه څومره د امت علماؤ د پاره د حديث قبلول د يقين د پاره مفيد دے۔

(2) حضرت علی مرتضیٰ او حضرت معاذ بن جبل رضی الله عنهما نه روايت دے چه رسول الله ﷺ او فرمائيل۔ چه ستا سونه څوک نمانځه د پاره حاضر شی۔ نوچه امام په کوم حال کښے وی۔ نو مقتدی دے هغه حال خپل کړی امام ترمذی او فرمائيل دغه حديث غريب دے موبز ته معلومه نه ده چه چا دغه حديث په بل سند سره هم روايت کړے دے باوجود امام ترمذی او فرمائيل و العمل علی هذا عند اهل العلم اهل علم په نزد په دے باند عمل دے۔

امام نووی رحمه الله او فرمائيل د دے حديث سند ضعيف دے۔

حضرت علامه ملا علی قاری عليه الرحمه فرمائی

فکان الترمذی يريد تقوية الحديث بعمل اهل العلم ا- علی بن سلطان محمد القاری' امام' مرقاة المفاتيح (امداديه' ملتان) ج 3 ص 98

ګويا امام ترمذی اهل علم په ذريعے دے حديث ته تقويت ورکول غواړی د حضرت سيدنا جابر رضی الله عنه روايت په باره کښے موبزه يو څو حوالے مخکښے پيښے کړی دی۔ هيڅ وجه نشته چه دغه حديث سملستی رد کړے شی۔ او د دے بيانو لو ته ناجائز او ګناه او وئيلے شی۔

د بفت روزے الاعتصام مدير حافظ صلاح الدين يوسف ناروا انداز او ګوری۔ دنی ليکی

صاحب المواهب علامه قسطلانی (متوفی 923ھ) د نهمے او لسمے

صدی هجری بزرګ دے ددوئی او رسول الله ﷺ په مينځ د نهو سوو کالونو اوږد وخت دے۔ چه کوم وخت پورے د مينځ سلسله مستنده نه وی او مضبوطو سلسلو سره ملاؤ نه وی۔ هغه وخت پورے د موصوف بے سنده نقل کړے روايت به داعتبار له مرتبے نه ساقط ګڼړلے شی۔

دے اعتبار سره سوال کښے ذکر شوے روايت بالکل بے اصله دے او ددے بيانول هم ديره لويه ګناه دے۔ صلاح الدين يوسف' حافظ۔ بفت روزه الاعتصام' لاهور 23 مارچ 1990ء ص 8

امام قسطلانی دغه حديث مصنف عبدالرزاق په حوالے سره نقل کړے دے صرف دوئی نه بلکه ديرو جليل القدر محدثينو او اصحاب کشف بزرګان دين هم دغه روايت نقل کړے دے۔ تفصيل دے نه مخکښے تير شوے دے دومره جليل القدر ائمه کرام د ديرے لوئے ګناه مرتکب ګڼړل لکه چه د الاعتصام مدير کړی دیؔ په خپله د ګناه په فهرست کښے راځی۔ حيرانتيا دے۔ چه مصنف عبدالرزاق خو معتمد کتاب تسليموی او چه کله ثقه محدثينو او اهل علم په حوالے سره دغه حديث بيان شی۔ نوبيا وئيلے شی۔ چه دغه حديث به هله قبول وی۔ چه څه وخت ستاسو پوره سند بيان کړی۔ دغه په دارنګ دی۔ لکه نن چه څوک د بخاری شريف په حوالے سره حديث بيان کړی او هغه له اووئيل شی۔ چه دستا او امام بخاری په مينځ کښے د صديو فاصله ده دستا حواله به هله قابل قبول وی چه ته خپل سند امام بخاری پورے بيان کړے۔ بلکه په قول د حافظ صلاح الدين يوسف به د څوارلسو سوؤ کالونو د مينځ سلسلے به ملاويږی۔ او ظاهره ده چه دغه مطالبه قابل قبوله نه ده۔

دريم اعتراض

احسان الٰہی ظہیر' امام احمد رضا بریلوی قدس سرہ پہ بارے کښے لیکی- پہ ھغوی خپلے رسالے "صلاہ الصفا" کښے یو موضوع او باطل روایت لیکلے دے- او دھغہ پہ بارہ کښے وئیلی دی- چہ حافظ عبدالرزاق ھغہ پہ خپل مصنف کښے بیان کړے دے حالانکہ ھغہ روایت پہ مصنف کښے نشتہ احسان الٰہی ظہیر: البریلویہ (عربی) ص 102

دے نہ اول متعددو حوالوسرہ بیان وشو- چہ دغہ حدیث د عالم اسلام جلیل القدر علماؤ' محدثینو او ارباب د کشف او شھود بیان کړے دے. او دے حدیث نہ ئے استدلال کړے دے. دے باوجود دے حدیث تہ موضوع او باطل وئیل بالکل غلط دی. پاتے شو دغہ سوال چہ دے حدیث پہ سلسلے کښے د عبدالرزاق حوالہ ور کولے شی- مصنف عبدالرزاق چاپ شوے دے. او پہ ھغہ کښے دغہ حدیث نشتہ . د دے جواب دغہ دے . چہ دغہ سوال بہ ھلہ صحیح وُ- چہ ناشرینولہ مکملہ نسخہ ملاؤ شوے وے- ھغہ خونے پہ خپلہ تسلیموی چہ موږ لہ مکملہ نسخہ لہ یو ځائے ھم ملاؤنہ شوہ. د دے کتاب مرتب او ناشر د کتاب الطھارت پہ ابتداء کښے دغہ نوټ لیکلے دے-

دے جلیل دفتر (مصنف) چاپ کولو او تیاری پہ سلسلے کښے چہ لہ کومو نسخونہ موږ خبر شو- یا موږہ مخطوطے یا فوٹو کاپی پہ صورت کښے حاصلے کړے دی- د ھغوی تفصیل بہ ستاسو پہ مقدمہ کښےمونډوی - انشاء اللہ! ھغہ ټو لے ناقصے دی- خود آستانہ (ترکی) پہ کتب خانے کښے د مُلا مراد نسخہ کا ملہ دہ خوددے ابتداء کښے اوږد نقص دے او داصل پنځم جلد ھم ابتدا نہ ناقص دے-2

حبیب الرحمٰن اعظمی' مصنف عبدالرزاق (طبع بیروت) ج1 ص 3

اوس بہ دغہ فیصلہ ناظرین کرام کوی- چہ کومو خلقو سرہ

مصنف مکملہ نسخہ موجودہ ھم نہ دہ- دھغوی دغہ وئیل څنګہ قبول کیدے شی؟ چہ دغہ حدیث پہ مصنف کښے موجود ھم نہ دے. دے د پارہ موضوع دے. او بل طرف تہ تاریخ اسلام نامور او مستند عالمان دغہ حدیث د مصنف حوالے سرہ بیانوی. بدیھی خبرہ دہ چہ د دوئی بیان بہ قبلولے شی. امام علامہ ابن حجر عسقلانی فرمائی-

چہ کوم سړی علم او د خلقو روایاتو سرہ لږ غوندے تعلق ھم وی- نو ھغہ بہ پہ دے امر کښے شک نہ کوی کہ امام مالک دوی تہ بالمشافہ څہ خبر ورکړی نو ھغہ بہ یقین وکړی- چہ امام دہ لہ رښتونے خبر ورکړے دے-1- احمد بن حجر عسقلانی' امام شرح نخبۃ الفکر - (طبع ملتان) ص27

دغہ خبرہ موږ ھم کولے شو- چہ علم او دیانت سرہ تعلق لرونکے ہر سړی بہ اعتبار کوی- چہ د عالم اسلام نامور شخصیاتو چہ د کومو حوالے مخکښے تیرے شوے. کہ چیرے ئے بالمشافہ بیان کړی چہ حضرت جابر رضی اللہ عنہ حدیث امام عبدالرزاق پہ مصنف کښے بیان کړے دے. نو ھغہ بہ پہ خپل بیان کښے رښتونے وی- دروغژن بہ بالکل نہ وی-

څلورم اعتراض

د غیر مقلدینو یو امام مولوی محمد داوٗد غزنوی د حضرت جابر رضی اللہ عنہ پہ روایت اعتراض کړے دے-

لیکن دغہ وئیل چہ نبی اکرم صلی اللہ علیہ وسلم ' اللہ سبحانہ' و تعالٰی ذاتی نور نہ پیدا شو- نہ خو صرف جھالت دے- بلکہ صراحتاً کفر دے. دے د پارہ د دے معنی بہ دغہ وی- چہ د ذات الٰہی نور مادہ شو- ددہ پیدائش د پارہ- ګویا دیٔ د ذات الٰہی جز دے العیاذ باللہ دغہ عقلاً او شرعاً غلط دے. اوکہ اللہ سبحانہ' و تعالٰی و تقدس د خپل نور یو ٥ حصہ جدا

کړه او بیائے دده و جود تیار کړو نو معاذ اللّٰه معاذ اللّٰه' اللّٰه تعالیٰ جل شانه' ذاتی نور یو جز کم شو ۱- محمد داؤ د غزنوی ہفت روزه الاعتصام لاہور (23 مارچ 1990ء) ص 11

د حضرت جابر رضی اللّٰه عنه روایت کړده حدیث کښے راځی۔ نورنبیک من نوره' غزنوی صاحب دغه پوهه ده. چه من تبعیضیه دے. دغه معنی ئے ترے کشید کړه. چه اللّٰه تعالیٰ د خپل نور نه یوه حصه جدا کړه او دده و جود ئے تیار کړو۔ دغه خیال ئے نه او کړو۔ چه لفظ من نورو معنو د پاره هم راځی. د درس نظامی ابتدائی کتاب شرح مائة عامل کښے هغه معنے کتلے شی. په دے خائے لفظ من ابتدائیه اتصالیه دے چه فائده ئے دغه دے. چه اللّٰه تعالیٰ د خپل نور نه بغیر د واسطے دده نور پیدا کړو. او په دے کښے هیڅ قباحت نشته۔

د رب ارشاد دے.

و کلمته القها الی مریم وروح منه (النساء 4 آیت 171)

علامه سید محمود آلوسیٰ' دے آیت په تفسیر کښے لیکی۔

د من کلمه مجازاً د غایت (انتها) ابتدا د پاره دے. تبعیضیه نه دے لکه چه عیسایا نو گمان وکړے۔ وئیل شی. چه د ہارون الرشید په دربار کښے یو عیسائی ماہر طیب وؤ. هغه یوه ورځ علامه علی بن حسین واقدی مروزی سره مناظره وکړه. او ورته ئے اووئیل۔ چه دستاسو کتاب قرآن پاک کښے یو آیت دے. چه هغه نه ثابتیږی. چه حضرت عیسیٰ علیه السلام د اللّٰه جز دے. او دغه آیت ئے پیش کړو (وروح منه) علامه و اقدی ورته دغه آیت پیش کړو.

و سخر لکم ما فی السموت وما فی الارض جمیعا منه .

ورته ئے اووئیل . که د ستا خبره تسلیم کړو۔ نوبیا به لازم شی۔ چه ہمه څیزونه د اللّٰه تعالیٰ جزدی. عیسائی لاجوابه شو. او اسلام ئے راوړو.

ہارون الرشید ډیر خوشحاله شو۔ او واقدی له ئے ډیر زیات انعام ورکړو محمود آلوسیٰ' علامه سید روح المعانی (طبع ایران) ج 6 ص 23

عیسائی طبیب پوه شو۔ او اسلام ئے قبول کړو۔ اوس او گوری. د منکرینواو معترضو په عقل کښے دغه خبر راځی. دوئی ئے تسلیموی. او که په انکار مضبوط دی □ دیده باید:

علامه زرقانی فرمائی .

ای من نورهو ذاته ' لابمعنی انها ماده خلق نوره منها بل بمعنی تعلق الارادة به بلاواسطة شیء فی و جوده ۱- محمد بن عبدالباقی زرقانی' امام : شرح مواہب اللدنیه' ج1 ص 55

یعنی له هغه نورئے پیدا کړو۔ چه د ذات بار تعالیٰ عین وؤ۔ دغه مطلب نه ده چه د اللّٰه تعالیٰ ذات ماده دے. چه هغه نه د نبی اکرم ﷺ نور پیدا کړے شو۔ بلکه دده نور سره د بل څیز واسطے نه بغیره د اللّٰه تعالیٰ ارادے تعلق و شو۔

دے وضاحت نه پس د غزنوی صاحب دواړه اعتراضونه پورته کیږی امام احمد رضا بریلوی قدس سره فرمائی۔

حاش للّٰه - دغه د چا مسلمان عقیده چرته' د چا گمان هم نه شی کیدے چه درسالت نور یا بل څیز معاذ اللّٰه د ذات الٰہی جز یا عین اونفس دے. دارنگے عقیده ضرور کفر اوارتداد دے. - احمد رضا بریلوی' امام: مجموعه رسائل نوروسایه (طبع لاہور) ص 26

پنځم اعتراض

احسان الٰہی ظهیر لیکی۔

د قرآن او حدیث نصونو نه د نبی اکرم ﷺ بشریت ثابت دے او دغه حدیث په خپل ظاہر اعتبار سره د هغو نصونو مخالف دے

واقع هم دے حدیث خلاف دے دۀ مور اوپلار وو۔ حلیمے سعدیے پئ ور کړے۔ امهات المومنین سره ئے نکاح او کړو۔ دۀ اولاد وو۔ دۀ رشته دار او سخر کنی وه۔ 3- احسان الٰہی ظهیر البریلویه (عربی) ص 103 (ترجمه ملخصا)

دغه فضولے خبرے په دے مفروضے مبنی دی. چه اہل سنت و جماعت (بریلو یانو) په نزد حضور نبی اکرم ﷺ صرف نوروی او بشر نه وی خو زمونږ عقیده بالکل دارنګ نه دے. لکه چه څنګه مخکښے بیان شوه۔

شپږم اعتراض

دپر تکال یوصیب د اوّل مخلوق په باره کښے راتلونکی حدیثا نوپه میځ تطبیق ور کولو باندے اعتراض کړے دے او وئیلی ئے دی. چه په صحیح حدیث کښے راځی چه اللّٰه تعالیٰ ہر څه نه مخکښے اوبه پیدا کړے. دَنور حدیث خو ثابت هم نه دے. نود تطبیق څه ضرورت او ګنجائش وو

دَدے جواب دادے چه تطبیق موبز نه دے ورکړے۔ موبز خو نقل کوونکی یو۔ که تپوس کوی نو سیدنا شیخ عبدالقادر جیلانی' شیخ عبد الکریم جیلی' علامه عبدالوہاب شعرانی' علامه حسین بن محمد دیاربکری' علامه بدر الدین محمود عینی او حضرت ملا علی قاری رحمهم اللّٰه نه تپوس وکړی۔ چه هغوی تطبیق ورکړے دے او اول مخلوق حضور ﷺ له ئے نور وئیلی دی. دوئی په نزدکه حدیث د نور ثابت نه وے نو تطبیق به ئے ولے ورکولو۔ □ حوالے دے نه مخکښے درکړے شوے دی۔

د پرتکال دے علامه خیال دے چه اللّٰه تعالیٰ ہر څه نه مخکښے او به پیدا کړے۔ اوپه دے دعوی ئے پطور دَ دلیل دغه آیت پیش کړو۔

وجعلنا من الماء کل شیء حی

او موبز ہر ژوندے څیز اوبو نه پیدا کړو۔

ده په خیال کښے د نور حدیث دے آیت خلاف دے اور تطبیق ضرورت ئے نشته۔ ځکه چه حدیث نور ثابت هم نه دے۔

د دے اشکال جواب دادے. چه آیت مبارکه کښے مطلق د موجودات ذکر نشته. بلکے اجسام او خصوصاً د حیواناتو ذکر دے۔

علامه سید محمود آلوسی دے آیت په تفسیر کښے لیکی۔

یعنی زموبز او بو نه ہر حیوان پیدا کړو۔ یعنی ہر هغه څیز چه حقیقی زندګی لری۔ دغه تفسیر کلبی اود مفسرینو یوجماعت نه نقل دے د دے تائید دے آیت کریمه سره کیږی

واللّٰه خلق کل دابة من ماء ۔

اللّٰه تعالیٰ ہر چویا یه اوبونه پیدا کړو ۔ محمود آلوسی' علامه' سید روح المعانی (طبع ایران) ج 17 ص 34

ظاہره ده چه آیت او حدیث کښے مخالفت نشته۔ په آیت کریمه کښے د حیوا ناتو اوبو نه پیدا کولو ذکر دے۔ اوپه نور حدیث کښے د حیوان او د جسم ذکر نشته. بلکه د یو مجرد ذکر دے. چه له هموږ اجسامو بلکه انوارو نه مخکښے پیدا کړے شو۔ او هغه وو۔ نور د مصطفےٰ ﷺ .

لطیفه۔

احسان الٰہی ظهیر ووائی. چه یوبریلوی په اردو کښے شعر وئیلے دے

وہی جو مستوئی عرش تھا خدا ہوکر

اتر پڑا ہے مدینه میں مصطفےٰ ہو کر

1- احسان الٰہی ظهیر البریلویه' ص105

اللّٰه اکبر! لویو لویو علماء اسلام د مصنف عبدالرزاق په حوالے سره د

نبی کریم ﷺ عظمت ظاہر وونکئ حدیث بیان کړو۔ نو خلق ئې بې سند و ټیلو سره رد کوی۔ او په دارنګې د انکارِ حدیث دروازه خلاصوی۔ او په بل طرف دغه شعر په خپله نقل کړو۔ او دغه سوچ ئې نه او کړو۔ چه موږ په کومه خله دغه شعر د بریلویا نو په سرا چوؤ۔ نه حواله ' نه سند۔ زموږ په نزد دغه شعر غلط دے۔ او د حد درجې خطرناک دے۔

بے سایه او سائبان د عالم۔

سورے د کثیفو جسمونووی - د لطیفو څیزونو مثلاً ہوا او د فرښتو سورے نه وی۔ حضور نبی اکرم ﷺ خومجسم نور دے دے د پاره د جسم اقدس سورے نه وؤ۔ امام احمد رضا بریلوی قدس سره دغه مسئله د حدیث شریف او متقدمینو امامانو ارشاد اتو په رنړا کښې بیان کړه۔ ظاہره ده۔ چه د کوم سړی زړه نور ایمان نه منور وی۔ هغه به خپل آقا او مولا ' رحمة اللعالمین ' محبوب رب العالمین ﷺ کمالات عالیه او د فضائلو په اوریدلو خوشحال وی۔ او آمنا صدقنا به اووائی۔ مخالف په دے خبرے ځان خلا صولے نه شی۔ چه دغه بریلویا نو خرافات دی ځکه چه په دے سلسلے کښې کوم نومونه راځی۔ په مفوی د بریلویت چاپ نه شی لګیدے۔ دغه خو هغه بزرګان دی چه په سوؤنو کالونو مخکښې تیر دی.

سیدنا ابن عباس رضی الله عنهما فرمائی۔

درسول الله ﷺ سورے نه وؤ۔ او چه کله به نمر مخې ته او دریدلو۔ نو دده نور عالم افروزبه د نمر په رنړا غالب راتلو۔ او چه کله به د ډیوے رنړا ته اوریدلو۔ نودده رنړا به د هغې رنړا دباؤ کړ له۔ عبد الرحمٰن ابن جوزی' امام: کتاب الوفا (مکتبه نوریه رضویه فیصل آباد ج 2 ص 407

د حضرت ابن عباس رضی الله عنهما ارشاد مبارک نه معلومه شوه چه حضور نبی اکرم ﷺ صرف معنوی نور نه دے بلکه حسی نور هم دے۔

(2) امام نسفی علیه الرحمة په تفسیر مدارک کښې فرمائی۔

امیرالمومنین حضرت عثمان غنی رضی الله عنه د نبی اکرم ﷺ په خدمت کښې عرض او کړو۔ بیشکه الله تعالٰی د حضور اکرم ﷺ سورے په زمکے نه واچولو۔ دے د پاره چه څوک قدم نه په کیدی ^ عبدالله بن احمد نسفی' امام تفسیر مدارک (طبع بیروت) ج 3 ص 135

(3) امام جلال الدین سیوطی رحمة الله علیه په خصائص کبرٰی کښې د یو باب عنوان دغه لیکلے دے۔

باب الآیة فی انه ﷺ لم یکن یری له ظل

د نبی اکرم ﷺ دغه معجزه چه دده سورے به لیدے نه شو۔ په دے باب کښے ئې حکیم ترمذی په حوالے سره د حضرت ذکوان رضی الله عنه دغه روایت راوړے دے. چه د نبی اکرم ﷺ سورے به په نظر نه راتلو۔ نه په نمر کښې او نه په سپوږمی رنړا کښې۔ (ترجمه) دے نه پس ئې د محدث ابن سبع دغه ارشاد راوړے دے

د حضور اکرم ﷺ له خواصونه یودغه هم دے۔ چه دده سورے به په زمکے نه پر یوتلو۔ دئ نور دے۔ دے د پاره چه کله به نمر یاد سپوږمی په رنړا کښې تلو۔ نودده سورے به په نظر نه راتلو۔ ځنې عالمانو وئیلی دی۔ چه په دے خبره هغه حدیث شاہدے چه حضور نبی اکرم ﷺ په خپلے دعا کښې عرض او کړو چه ته مے نور جور کړے ^ عبد الرحمٰن بن ابی بکر سیوطی' امام خصائص کبرٰی (مکتبه نوریه رضویه' فیصل آباد ج 1 ص 68

(4) علامه سیوطی په خپل بل کتاب انموذج اللبیب فی خصائص

الحبیب کښې فرمائی د حضور نبی اکرم ﷺ سورے په زمکه نه
واچیدو۔ نه په نمر او نه د سپوږمی رنړا کښې۔ ابن سبع اوفرمائیل۔
دے د پاره چه حضور ﷺ نور دے۔ امام رزین اوفرمائیل۔ چه د
حضور ﷺ انوار په هر چا غالب دی۔ عبدالرحمٰن بن ابی بکر
سیوطی، امام، انموذج اللبیب (الکتاب، لاہور) ص53

(5) امام علامه قاضی عیاض رحمه الله فرمائی۔

د حضور اکرم ﷺ په معجزاتو کښې هغه چه کومه بیان شوه چه
دده جسم انور سورے به نه خو په نمر کښې وو او نه به په سپوږمی رنړا
کښې وو دے د پاره چه حضور ﷺ نور دے۔ ^ قاضی عیاض بن
موسٰی اندلسی، امام (الشفاء (عربی) (طبع ملتان) ج1 ص 243

(6) علامه شهاب الدین شرح شفاء کښې لرغوند خبرونه بعده خپله
رباعی بیان کړه چه ترجمه کې دغه ده" د احمد مصطفٰی ﷺ د
سورے لمن د حضور فضلیت او کرامت له وجې په زمکې نه
جوړیده۔ لکه چه محدثین کرام وئیلی دی۔ دغه عجیبه خبره دے۔ او
دے نه زیاته عجیبه دغه چه همهٔ مخلوق دده په سوری کښې دی۔ او
دغه ئې هم اوفرمائیل ۔

د قرآن پاک بیان دے۔ چه دے نور دے۔ او دده بشر کیدل د دے منافی
نه دے۔ لکه چه وهم شوے دے۔ که ته پوه شوے نو هغه خو نور علی
نور دے 3۔ احمد شهاب الدین خفاجی، علامه (نسیم الریاض (مکتبه
سلفیه مدینه منوره) ج3 ص 382

(7) علامه قسطلانی رحمة الله او فرمائیل چه د نبی اکرم ﷺ
سورے خونه په نمر کښې او نه په سپوږمی رنړا کښې وو۔ دغه
حکیم ترمذی ذکوان رضی الله عنه نه روایت کړو بیا ابن سبع د حضور نبی
اکرم ﷺ له نورنه استدلال او حدیث اجعلنی نوراً نه استشهاد او
کړو۔ احمد بن محمد قسطلانی، علامه، مواهب لدنیه (مع زرقانی)۔

(8) دغه رنګې په سیرت شامیه کښې دی۔ دے کښې دغه اضافه ده
چه امام حکیم ترمذی او فرمائیل په دے کښې حکمت دغه وو۔ چه
څوک کافر په سوری مبارک قدم نه کیدی۔ محمد بن یوسف شامی
- علامه، سبیل الهدٰی و الرشاد (طبع مصر) ج2 ص 123

(9) امام زرقانی په دے باند په تفصیل سره خبرے کړی دی۔ ^ محمد بن
عبدالباقی زرقانی علامه، شرح مواهب لدنیه، ج4 ص 253

(10) دامام علامه بوصیری قصیدے بمزیه په شرح کښې علامه سلیمان
جمل دغه بیان کړے دے۔ سلیمان جمل، علامه، فتوحات احمدیه شرح
بمزیه (المکتبه التجاریه الکبری مصر) ص5

(11) په دارنګې کتاب الخمیس فی احوال انفس نفیس کښې دی۔ -
حسین بن محمد دیار بکری، علامه، تاریخ الخمس (موسسه شعبان
بیروت) ج1 ص 219

(12) امام ربانی مجدد الف ثانی قدس سره فرمائی۔

عالم شهادت کښې د څاسړی سورے له هغه نه لطیف تر وی۔ او حُکه
چه ټول جهان کښې دهٔ نه زیات لطیف هیڅوک نه دے۔ نودده سورے
ولے کیدے شی۔ ^ احمد سرهندی مجدد الف ثانی مکتوبات امام
ربانیؒ فارسی حصه نهم دفتر سوم (طبع لاہور ص153
(ب) اردو مدینه پبلشنګ کراچی) ص1553

(13) شیخ محقق شیخ عبدالحق محدث دہلوی قدس سره العزیز د
حکیم ترمذی روایت نقل کولو نه پس اوفرمائیل۔

د نبی اکرم ﷺ له نومونو یونوم نور دے۔ او دنورسورے نه وی ^
عبدالحق محدث دہلوی شیخ محقق مدارج النبوة فارسی نوریه رضویه
سکهر، ج1 ص 21

(14) علامه عبدالرؤف مناوی (م 1003ھ)، امام ابن مبارک او ابن جوزی په
حوالے سره سید نا ابن عباس رضی الله عنه نه حدیث نقل کړے دے۔

عبدالروف مناوی، علامه شرح شمائل ترمذی (مصطفٰی البابی، مصر) ج 1 ص 47

(15) په تفسیر عزیزی کښې د سورة والضحی په تفسیر کښې واحیٰ د نبی اکرم ﷺ سورے به په زمکې نه وؤ۔ 1- عبدالعزیز محدث دہلوی، شاہ تفسیر عزیزی، فارسی مسلم بک ڈپو، دہلی ص 312

احسان الٰہی ظهیر لیکی۔

چه دوئی (مولانا احمد رضا) له خپلو امامانو نقل کړے دے چه نبی اکرم ﷺ سورے په ز مکه نه اچیدلو۔ او بن داچه دیٔ نور وؤ۔ 2- احسان الٰہی ظهیر البریلویه (عربی) ص 105

اہل سنت و جماعت! مبارک دے وی۔ چه ابن عباس رضی الله عنهما نه امام ربانی مجدد الف ثانی او شاہ عبد العزیز محدث دہلوی رحمۃ الله پورے چه کو مو حضرا تو د سرکار دو عالم ﷺ سوری نفی کړے ده. هغه ټول زمونږ امامان دی۔ نه د غیر مقلدنیو۔ که د دوئی امامان وئی۔ نو دارنګ به نے ولے وئیل۔ چه هغه له خپلو امامانو نقل کړے دے. راشی سرسری نظر په واچوی۔ چه ظهیر صیب د کومو کومو حضراتوامامت نه انکار کړے دے۔

(1) حضرت ابن عباس (2) حضرت عثمان غنی (3) امام جلال الدین سیوطی (4) امام لسفی، صاحب مدراک (5) امام قاضی عیاض (6) علامه شهاب الدین خفاجی (7) جلیل القدر تابعی حضرت ذکوان (8) امام ابن سبع (9) حکیم تر مذ ی (10) علامه محمد بن یوسف شامی (11) امام احمد بن محمد قسطلانی، امام رزقانی (12) علامه سلیمان جمل (14) علامه حسین بن محمد د یاربکری (15) امام ربانی مجدد الف ثانی (16) شیخ عبد الحق محدث دہلوی (17) امام عبد الرؤف مناوی (18) شاہ عبد العزیز محدث دہلوی قدس الله اسرارهم:

ترجمه کوؤنکے آفتاب احمد رضوی

اہل سنت وجماعت کی عربی مطبوعات

خود مطالعہ کریں اور دنیائے عرب کے علماء کو بطور تحفہ پیش کریں

(۱) الشیخ احمد رضا خان شاعراً عربیاً: امام احمد رضا بریلوی کی عربی شاعری پر لکھا جانے والا 720 صفحات پر مشتمل عربی مقالہ جس پر مقالہ نگار علامہ ممتاز احمد سدیدی ازہری کو دنیا کی قدیم ترین اور عظیم اسلامی یونیورسٹی جامعہ ازہر شریف سے ایم فل کی ڈگری ملی۔ امام احمد رضا بریلوی پر عربی میں اتنی ضخیم شائع ہونے والی دنیا بھر میں پہلی کتاب۔ ہدیہ 450/00

(۲) الزمزمة القمرية: قصیدہ غوثیہ کی عربیت پر اعتراض کرنے والوں کا علمی محاسبہ۔
تحریر: امام احمد رضا بریلوی قدس سرہ العزیز۔ ترجمہ: علامہ ممتاز احمد سدیدی ازہری۔ ہدیہ 36/00

(۳) اقامة القيامة: کھڑے ہو کر صلوٰۃ وسلام پڑھنے کے مستحسن ہونے پر دلائل کا سیل رواں۔
تحریر: امام احمد رضا بریلوی۔ ترجمہ: ممتاز احمد سدیدی ازہری۔ ہدیہ 33/00

(۴) تكريم ثلاثة من علماء مصر الأزهر: مصر کے تین جلیل القدر علماء کو امام احمد رضا بریلوی قدس سرہ پر تحقیق کرنے کے سلسلے میں ادارۂ تحقیقات امام احمد رضا کراچی نے گولڈ میڈل پیش کیا، جامعہ ازہر شریف میں منعقد ہونے والی اس انوکھی تقریب کا آنکھوں دیکھا حال۔
تحریر: علامہ محمد عبد الحکیم شرف قادری۔ ہدیہ 15/00

(۵) بساتين الغفران: امام احمد رضا بریلوی کا عربی دیوان جسے جامعہ ازہر شریف کے استاذ ڈاکٹر سید حازم محمد احمد محفوظ نے مرتب کیا۔ ہدیہ 250/00

(۶) من عقائد أهل السنة: قرآن وحدیث اور ارشادات علماء کی روشنی میں عقائد اہل سنت اتنے مدلل اور موثر انداز میں پیش کیے گئے ہیں کہ کسی صاحب علم کیلئے مجال انکار باقی نہیں رہتی۔ عرب وعجم کے ارباب علم ودانش نے اس کتاب کو تحسین کی نگاہ سے دیکھا ہے انداز بیان شستہ اور آسان۔
(علامہ محمد عبد الحکیم شرف قادری کے پُر وقار قلم سے) ہدیہ 210/00

من عقائد اهل السنة: کا اردو ترجمہ "عقائد ونظریات" کے نام سے چھپ چکا ہے۔ ہدیہ 150/00

(۷) النبراس: شرح عقائد کی مشہور اور اہم شرح از رئیس المتکلمین علامہ عبد العزیز پرہاروی رحمہ اللہ تعالیٰ بہترین کاغذ، طباعت، جلد دار۔ ہدیہ 270/00